

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2358/2020
09.09.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Божидара Вујичића, председника већа, Весне Субић, Бисерке Живановић, Гордане Комненић и Зоране Делибашић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Драгиша Вукашиновић, адвокат из ..., против тужене „Директне банке“ а.д. Крагујевац, коју заступа Невена Веселиновић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1822/19 од 28.01.2020. године, у седници већа одржаној дана 09.09.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 1822/19 од 28.01.2020. године, као о изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 1822/19 од 28.01.2020. године и пресуда Основног суда у Панчеву П 393/19 од 28.05.2019. године у ставовима другом и трећем изреке, тако што се **УТВРЂУЈЕ** да је апсолутно ништава и не производи правно дејство одредба члана 1. тачка 1.8 алинеја „а“ Уговора о готовинском кредиту број ..., закљученог дана 31.01.2017. године између тужиле и „PIREUS BANKA AD BEOGRAD“, коју је купила тужена, у којој је одређено да на терет корисника кредита пада једнократна накнада за пуштање кредита у течај од 2,50% од износа пуштеног кредита у динарима и **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена „Директна банка“ а.д. Крагујевац да тужиле АА из ... на име стицања без основа исплати износ од 1.250,00 динара, са законском затезном каматом од 31.01.2017. године до исплате, као и да јој на име трошкова поступка исплати износ од 33.100,00 динара са законском затезном каматом од извршности до исплате, у року од 8 дана по пријему решења.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиле накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 21.500,00 динара, у року од 8 дана по пријему решења.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 393/19 од 28.05.2019. године, ставом првим изреке, одбијен је приговор месне ненадлежности Основног суда у Панчеву. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужиле тражила да се

утврди да је ништава одредба члана 1. тачка 1.8. алинеја „а“ Уговора о готовинском кредиту од 31.01.2017. године, који је закључен између тужиље и правног претходника тужене и обавезе тужена да тужиљи на име стицања без основа исплати износ од 1.250,00 динара, са законском затезном каматом од 31.01.2017. године до исплате, као и трошкове поступка. Ставом трећим изреке, обавезана је тужиља да туженој на име трошкова поступка исплати износ од 15.530,00 динара, са законском затезном каматом од извршности до исплате.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 1822/19 од 28.01.2020. године, одбијен је жалба тужиље и првостепена пресуда потврђена у ставу другом и трећем. Одбијен је захтев тужиље за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиља је благовремено изјавио ревизију, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, у смислу члана 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

По оцени Врховног касационог суда испуњени су услови за одлучивање о ревизији тужиље као о изузетно дозвољеној у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/11... 18/20, у даљем тексту: ЗПП), с обзиром да су основани ревизијски наводи о различитом поступању судова у истој правној ситуацији, што указује на потребу уједначавања судске праксе.

Из наведеног разлога је одлучено као у ставу првом изреке, на основу члана 404. ЗПП.

Испитујући побијану пресуду у делу решења о трошковима поступка у смислу члана 408. у вези члана 420. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. става 2. тачке 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ 72/11...87/18), на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља као корисник кредита и правни претходник тужене као давалац кредита су дана 31.07.2017. године закључили уговор о готовинском кредиту за износ кредита од 50.000,00 динара, са роком отплате од 25 месеци са номиналном каматном стопом на годишњем нивоу од 7,9 % и ефективном каматном стопом од 11,95%. Укупан износ кредита који је тужиља туженој дужан да плати је 56.144,39 динара. Обавезним елементима уговора и то спорном одредбом предвиђено је да тужиља плаћа једнократну накнаду за обраду кредита у износу од 2,5% од износа кредита, коју је банка је наплатила од тужиље 31.01.2017. године, када је уговор о кредиту потписан и одобрен. Тужиља је потписала уговор о кредиту, обавезне елементе уговора и план отплате кредита.

На основу тако утврђеног чињеничног стања, нижестени судови су одбили тужбени захтев, као неоснован. Позвали су на члан 1065. Закона о облигационим односима и члана 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских

услуга и навео да банка има право на наплату трошкова и накнаду банкарских услуга, па обзиром да су обавезни елементи уговора и план отплате кредита, као саставни елементи уговора о кредиту од 30.01.2015. године садржали јасне и недвосмислене податке о обавези и висини свих врста трошкова, па и административних трошкова у износу од 1.250,00 динара (2,5% од износа кредита), са чиме се тужила сагласио и приступила закључењу уговора у коме је транспарентно приказана њена обавеза да се сноси трошак накнаде у наведеном износу, то тужила није могла бити у заблуду о томе које су њене обавезе према банци, а не ради се ни о предмету обавезе који је немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив у смислу члана 47. Закона о облигационим односима. Банка није поступала ни супротно начелу савесности и поштења прописаним у члану 12. Закона о облигационим односима, већ се према становишту другостепеног суда кретала у оквирима начела слободе уговарања прописаним одредбом члана 10. истог закона, приказујући тужили њене уговорне обавезе у фиксном унапред одређеном износу. Поред тога, нижестепени судови сматрају да уговарањем једнократне накнаде за обраду кредита у износу од 2,5% од износа кредита, у односу на укупну висину кредита од 50.000,00 динара, банка за себе није супротно члану 15. Закона о облигационим односима, уговорила корист која би била несразмерна обављеном послу и којом би се нарушавало начело једнаке вредности и узајамног давања, посебно зато што је она привредни субјект који своју делатност обавља као профитабилни субјект, а у циљу стицања добити, па је у том смислу овлашћена да уговором закљученим у складу са чланом 10. и 26. ЗОО предвиди на терет друге стране накнаду за трошкове свог пословања. Имали су у виду Одлуку о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите, коју је донела Народна банка Србије 30.06.2006. године и тумачили да се конкретни трошкови банке у закључењу и реализацији уговора о кредиту разлику од накнаде за пуштање кредита у течај у смислу тач.5 наведене Одлуке. Из разлога који су изнети, нижестепени судови су одбили тужбени захтев тужиоца за утврђење ништавости уговорне одредбе о једнократној накнади за обраду кредитног захтева на терет корисника кредита и за повраћај наплаћеног по тој уговорној одредби.

Врховни касациони суд налази да се основано ревизијом тужиле указује да је побијана пресуда донета на основу погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд прихвата став да је банка финансијска организација која своју делатност обавља у циљу стицања добити. При том, у виду има да банка профит остварује уговарањем и наплатом камате. Уговором о кредиту корисник се обавезује да банци плаћа одређену накнаду за коришћење њеног новца у виду уговорене камате.

У уговору о кредиту наводе се номинална и ефективна каматна стопа, што у смислу члана 19. став 1. тачка 6. и 7. Закона о заштити корисника финансијских услуга, представља обавезне елементе уговора о кредиту. Номинална каматна стопа означава каматну стопу изражену као фиксни или променљиви проценат који се на годишњем нивоу примењује на износ повучених кредитних средстава (члан 2. тачка 10), а годишња ефективна каматна стопа исказује укупне трошкове кредита и других финансијских услуга које плаћа односно прима корисник тих услуга, при чему су ти трошкови изражени као проценат укупног износа ових услуга на годишњем нивоу (члан 2. тачка 21).

У конкретном случају, поред номиналне каматне стопе на годишњем нивоу од 7,9 % и ефективне каматне стопе од 11,95 %, уговорена је и једнократна накнада за обраду кредита у износу од 2,5% од износа кредита, као и остали поименице одређени трошкови који падају на терет корисника кредита.

Одредбама члана 42. и 43. Закона о банкама („Сл. гласник РС“ бр. 107/05,...14/15) прописано је да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга и то нарочито по основу депозита и других кредитних послова. Законом није искључено право банке на наплату трошкова и накнада банкарских услуга по основу кредитних послова, али је прописана обавезност поступања банака по одлукама и упутствима која донесе Народна банка Србије у вршењу својих на закону заснованих овлашћења.

Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите од 30.06.2006. године („Сл. гласник РС“ бр.57/06, на снагу ступила 01.10.2006. године), Народна банка Србије прописала је јединствени обрачун објављивања трошкова камата и накнада банкарских услуга по основу депозитних кредитних послова (ефективна каматна стопа) као и ближих услова и начина обавештавања клијента банке. Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама. Ефективна каматна стопа исказује се у процентима и важи од дана обрачуна. Тачком 5. наведене одлуке је предвиђено да понуда банке која се односи на депозите које банка прима односно кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: 1) податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то висину номиналне каматне стопе на депозит односно кредит, износ накнаде и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита односно одобравања кредита, износ накнаде и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту односно кредиту; 2) податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: критеријуме за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, податак о страниој валути којем се кредит индексира или други критеријуми за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора о депозиту односно кредиту, трошкове процене вредности непокретности и покретних ствари, премије осигурања и друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, трошкове уписа у регистар код надлежног органа, трошкове прибављања извода из земљишних књига, трошкове прибављања уверења потврда, дозвола и решења надлежних органа, трошкове кредитног бироа и друге. Ови подаци из тачке 1. треба да буду наведени и исказани у понуди тог става, тако да клијент ниједног тренутка не буде доведен у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Податке из става 1. ове тачке банка доставља клијентима на начин прописан упутством из тачке 11. одлуке. При закључивању уговора о кредиту банка на основу тачке 7. став 2. одлуке уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су износ кредита, период отплате, номинална каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплатне рате док се у

обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредаба ове одлуке.

На основу изложених и цитираних тачака Одлуке може се закључити да постоје четири врсте трошкова банкарског кредита и то: трошкови које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита, трошкови који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора и остали трошкови наведени у тачки 5. став 1. одредба под 2. алинеја 3. одлуке (трошкови процене вредности ствари, премије осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, уписа у регистар код надлежног органа, прибављања потребних исправа и други трошкови). Прве две врсте трошкова улазе у обрачун ефективне каматне стопе док се друге две врсте трошкова не укључују у обрачун ефективне каматне стопе већ се исказују самостално.

Из наведеног произлази да ефективна каматна стопа у себи садржи накнаде и трошкове који су настали приликом одобравања кредита и који ће настати у току реализације уговора о кредиту а који су познати приликом његовог обрачуна. С обзиром на то да трошкови обраде кредита настају приликом одобравања кредита, а да су трошкови пуштања кредита у течај познати на дан обрачуна кредита, ти трошкови морају бити укључени у обрачун ефективне каматне стопе и могу бити наплаћени само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Независно од тога да ли су исказани у номиналном или процентуалном износу, наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Као противно принудним прописима, уговарање засебне наплате у фиксном износу, као у овом случају, је ништаво у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима. Последица делимичне ништавости уговора је обавеза враћања наплаћеног по ништавој одредби уговора, у смислу члана 104. овог закона.

Како је приликом одлучивања нижестепених судова погрешно примењено материјално право, Врховни касациони суд је преиначио обе побијане пресуде и усвојио тужбени захтев за утврђење ништавости одредбе уговора о кредиту и повраћај наплаћеног по тој уговорној одредби, те одлучио као у ставу првом изреке пресуде, на основу члана 416. став 1. ЗПП.

Имајући у виду коначан успех странака у спору, тужена је у обавези да тужиља накнади трошкове првостепеног, другостепеног и ревизијског поступка одмерене према врсти конкретног спора у складу са Тарифом о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката и Таксеној тарифи и то за састав тужбе од стране пуномоћника из реда адвоката у износу од 6.000,00 динара, за приступ и заступање тужиље од стране адвоката на једном одржаном рочишту у износу од 7.500,00 динара, таксу на тужбу и првостепену пресуду у износу од по 1.900,00 динара (3.800,00 динара), за састав жалбе и ревизије у износу од по 12.000,00 динара (24.000,00 динара), таксе на жалбу и одлуку по жалби у износу од по 1.900,00 динара (3.800,00 динара) и таксе на ревизију у износу од 3.800,00 динара и одлуку по ревизији у износу од 5.700,00 динара, што све укупно чини износ од 54.600,00 динара, јер се ради о нужним и неопходним трошковима за вођење парнице.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 165. став 2. у вези чл. 153, 154. и 163. ЗПП, одлучено је као у ставу другом и трећем изреке пресуде.

**Председник већа - судија
Божидар Вујичић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић